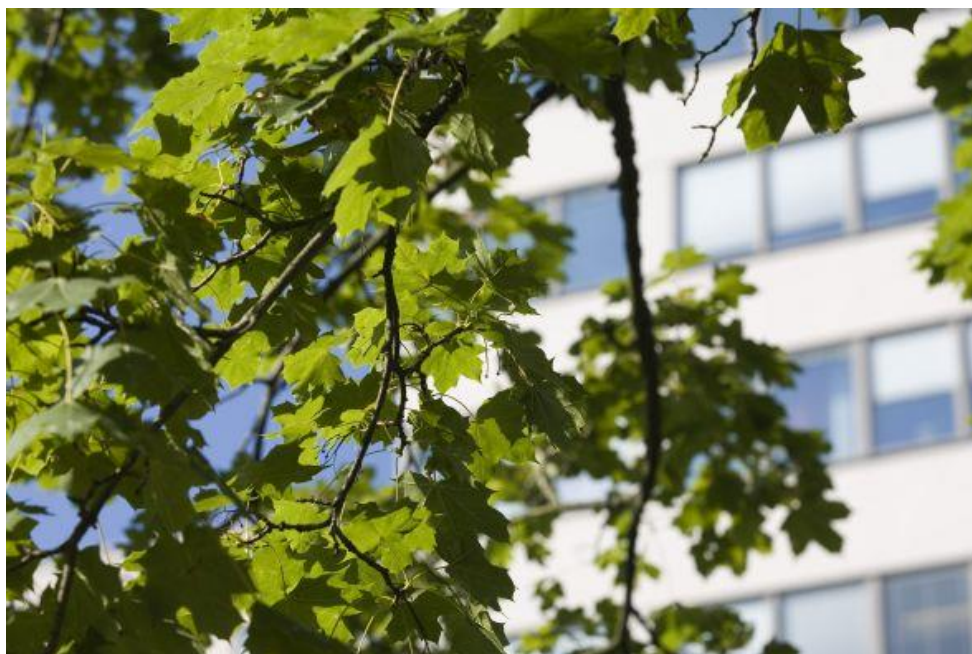

Miljöplan 2018 (2017-2030)

Locum AB

Reviderad och godkänd av Locums styrelse

INNEHÅLL

1	Inledning	3
2	Bakgrund	3
3	Syfte.....	3
3.1	Omfattning och struktur	4
4	Locums övergripande miljömål.....	4
5	Energi	5
5.1	Strategi för området energi	6
5.2	Åtgärder för att minska energianvändningen.....	7
6	Material, produkter och avfall	10
6.1	Strategi för området material, produkter och avfall.....	11
6.2	Åtgärder för att nå målen för området material, produkter och avfall	11
7	Sammanställning miljömål	13

1 Inledning

Den vision som landstinget antagit är ”En attraktiv, hållbar och växande Stockholms-region med frihet för invånarna att själva forma sina liv och fatta avgörande beslut”.

I Landstingets övergripande Miljöprogram 2017-2021 står att visionen för miljöarbetet i Stockholms läns landsting (SLL) är:

En förebild för framtiden. Med ansvar för framtiden driver Stockholms läns landsting ett innovativt miljöarbete som förbättrar och inspirerar.

Denna viljeinriktning tillsammans med målen i landstingets miljöprogram är utgångspunkt i Locums miljöplan.

2 Bakgrund

Miljöarbetet i Stockholms läns landsting styrs genom Miljöprogram 2017-2021. Målen i programmet ska bidra till en hållbar samhällsutveckling, med hållbara resor, fastigheter och vård. Det miljöpolitiska programmet är uppbyggt kring 5 målområden.

Ur Miljöprogram för Stockholms läns landsting 2017-2021 (LS 2015-0092).

Inom dessa målområden finns sammanlagt 15 miljömål som följs upp med cirka 25 indikatorer. Förutom målen innehåller miljöprogrammet också grundläggande miljökrav. Alla förvaltningar och bolag i landstinget omfattas av miljöprogrammet. Miljömålen följs upp varje år.

3 Syfte

Det övergripande målet att vara klimatneutrala år 2030 och att minimera den negativa påverkan på miljö och hälsa innebär att Locum höjer ambitionsnivån i arbetet mot hållbara fastigheter och anläggningar.

Locums miljöarbete bidrar till:

- en giftfri miljö
- en sund inomhusmiljö
- hushållning av energi, material och produkter
- minskade utsläpp av växthuspåverkande gaser.

Miljöplanen innehåller mål på kort och lång sikt och bidrar till att uppfylla SLL:s

miljöprogram. Miljöplanen vägleder samt stödjer alla på Locum och visar kunder, leverantörer och omvärld hur arbetet med miljöfrågor bedrivs.

I Locums miljöarbete ingår även att ställa miljökrav vid upphandling samt att verka för att de varor och tjänster som upphandlas är framställda under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.

3.1 Omfattning och struktur

Miljöplanen är indelad i två områden:

- Energi
- Material, produkter och avfall

De två områdena i planen utgår ifrån målen i landstingets miljöprogram och Locums betydande miljöaspekter¹.

Planen beskriver Locums miljömål samt strategier och åtgärder på en övergripande nivå för att nå målen. Konkreta energisparåtgärder och andra miljöåtgärder beskrivs i förvaltningsplanerna för respektive förvaltningsobjekt.

4 Locums övergripande miljömål

Locums övergripande miljömål är att vara klimatneutrala år 2030 och att minimera den negativa påverkan på miljö och hälsa.

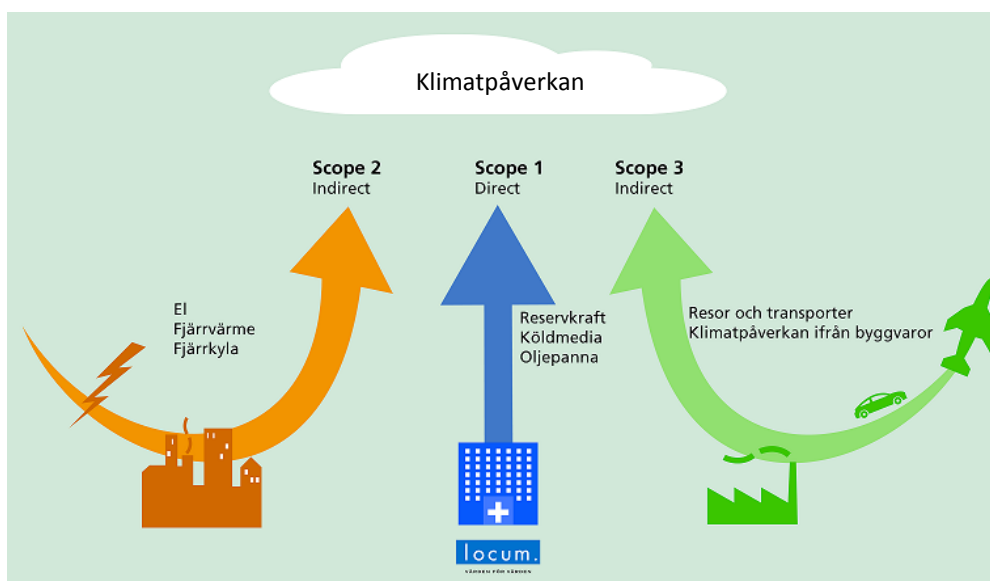
Ett företag som är klimat neutralt påverkar inte klimatet, vilket innebär att företagets varor och tjänster inte bidrar till ökade utsläpp av koldioxid eller andra klimatpåverkande gaser som exempelvis vissa köldmedier².

Idag används flera gasformiga köldmedier som innehåller ofullständigt fluorerade kolväten s.k. f-gaser. När dessa gaser läcker ut i atmosfären bidrar de till växthuseffekten, på liknande sätt som utsläpp av koldioxid bidrar till växthuseffekten. En skillnad är dock att f-gaserna är betydligt mycket starkare växthusgaser än koldioxid.

Exempelvis ger ett utsläpp på ett kg av köldmediet R404A, ett lika stort bidrag till växthuseffekten som ett utsläpp av 3 922 kg koldioxid.

¹ Med miljöaspekt menas de delar av en verksamhet, produkt eller tjänst som påverkar miljön. Syftet är att identifiera vilka miljöaspekter som är betydande för bolaget. Dessa betydande miljöaspekter ligger sedan till grund för hur Locum ska prioritera mellan olika områden. Att identifiera vilka de betydande miljöaspekterna är ett krav i ISO 14001 (Miljö), som Locum är certifierad mot.

² Köldmedier är ett samlingsnamn på det medium som finns inne i en oftast slutna kretsprocess från vilken användbar kyla eller värme levereras. Köldmedier används bland annat i luftkonditioneringsanläggningar, kylskåp, frysar och värmepumpar.

Locums klimatpåverkan uppdelad per scope

Locum väljer att definiera klimatpåverkan enligt Green House Gas Protocol ([GHG Protocol](#)), som är en vedertagen metod för att beräkna klimatpåverkan³.

Mål och åtgärder för att nå klimatneutralitet och att minimera den negativa påverkan på miljö och hälsa presenteras vidare under de två rubrikerna *Energi* samt *Material, produkter och avfall*.

5 Energi

Energianvändning är ett område med stor klimatpåverkan. Energieffektivisering är därför en viktig del i Locums miljöarbete. För att minska klimatpåverkan är det första och viktigaste steget att minska energianvändningen. För att bli klimatneutrala krävs att den energi som ändå behöver användas produceras med så liten miljöpåverkan som möjligt.

Energianvändningen ska minska med 10 % till 2018 jämfört med 2011.

Energimålet bryts ned per fastighet till energiplaner som beskriver fastigheternas energimål och hur de ska nås. Locum arbetar systematiskt med att identifiera energisparåtgärder genom bl.a. energikartläggning, fastighetsdrift, obligatoriska ventilationskontroller, löpande underhåll och investeringsprojekt. Alla åtgärder samlas och följs upp i energiplanerna.

Utfall för 2016 och mål för 2017-2030 för minskad energianvändning jämfört med år 2011 (2011 är basår för energianvändning i SLLs miljöprogram 2017-2021).

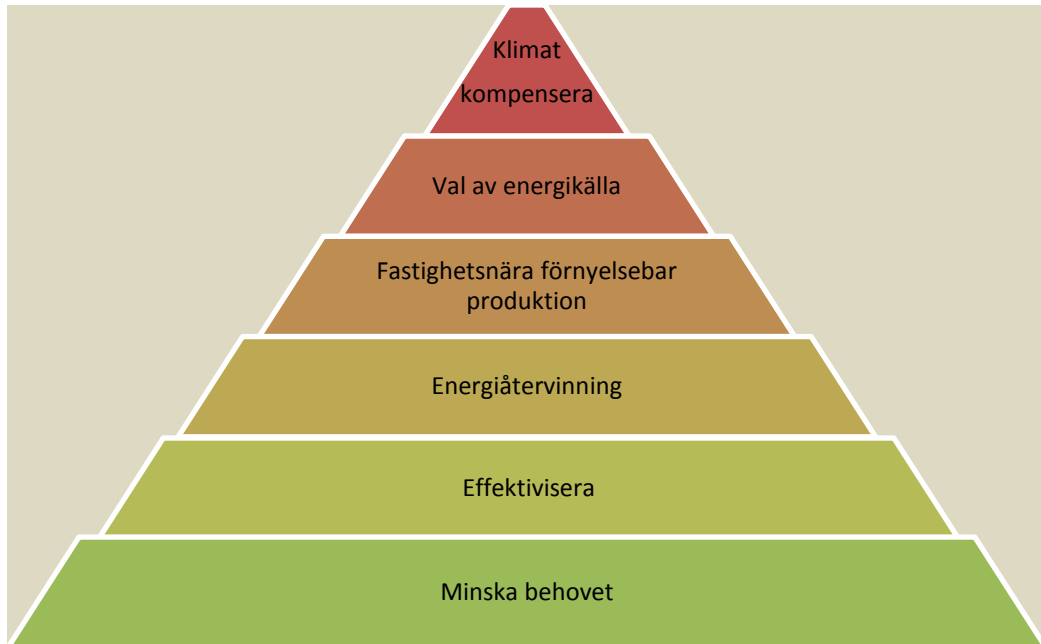
	Utfall 2016	Mål 2017	Mål 2018	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2030
Minskad energianvändning jfr 2011 (%)	- 8,6	- 8	- 10	- 12	- 14	- 15	- 30

³ Utgår från scope 1 och 2 (direkt och indirekt klimatpåverkan från el, fjärrvärme, fjärrkyla, reservkraftsanläggningar, köldmedia och oljepannor) i GHG Protocol.

5.1 Strategi för området energi

Genom att minska och effektivisera energianvändningen påverkar Locum också målet om minskad klimatpåverkan.

*Energi*pyramiden visar hur Locum arbetar för att minska energianvändningen. Strategin är att i första hand minska behovet och effektivisera energianvändningen.

*Locums energi*pyramid

Minska behovet – omfattar allt, från behovet av att bygga nytt till om en lampa behöver vara tänd. I befintliga byggnader består möjligheten till att minska behovet ofta av driftoptimering.

Effektivisera - innebär att Locum effektiviserar utrustning och system samt byter till ny utrustning som är mer energieffektiv.

Energiåtervinning – innebär att energi som annars skulle ha lämnat byggnaden återanvänds så att den kommer byggnaden tillgodo. Exempel på energiåtervinning är ventilation, kondensor- och avloppsvärme.

Fastighetsnära förnyelsebar energiproduktion - är nästa nivå för att minska mängden köpt energi. I dagsläget utgörs detta främst av solenergi.

Val av energikälla – valet kan t.ex. stå mellan eluppvärmning eller fjärrvärme, eller kylmaskiner kontra fjärrkyla. Här strävas efter att välja energikälla som har så liten miljöpåverkan som möjligt.

Klimatkompensera - innebär att de koldioxidutsläpp som är kvar kompenseras genom att investera i klimatneutrala projekt. Klimatkompensation är det sista alternativet för att minska klimatpåverkan.

5.2 Åtgärder för att minska energianvändningen

När det gäller investeringarnas bidrag till sänkning av energianvändningen är det beroende av avsättning av resurser. Nivån har satts utifrån det totala målet gällande en minskning av energianvändningen med 15 % till 2021.

Energianvändningen per kvadratmeter för Locums nybyggnation är 16 % lägre jämfört med samma nyckeltal för det befintliga beståndet. Det innebär en besparing på 1-2 %.

Följande tabell visar en grov uppskattning av hur olika aktiviteter kommer att påverka energianvändningen till 2021 samt redan genomförda energi-besparingar sedan 2011.

Nedbrytning av målet gällande minskad energianvändning för olika områden till 2021 samt redan gjord minskning mellan 2011-2015. Fördelningen avser hela Locums fastighetsbestånd. Siffrorna nedan är framtagna 2016.

Områden	Uppskattad fördelning för att nå energimålet 2021 (%) för kWh/m ² A-temp ⁴
Genomförd minskning 2011-2015	-4 %
Driftåtgärder	-6 %
Investeringsprojekt	-6 %
Nybyggnationer	-1 till -2 %
Ombyggnationer	-3 %
Verksamhetsenergi befintligt bestånd	+1-2 %
Kylanvändning befintligt bestånd	+1-2 %
Avyttrande av byggnader	+1-2 %
Summa	-15 till -17 %

Det finns även områden där energiproduktionen kommer att öka. Inom dessa områden kommer Locum att arbeta aktivt med åtgärder för att minska ökningen. Flera av de fastigheter SLL planerar att sälja innehåller mindre teknikintensiv verksamhet än snittet för Locums bestånd. Det innebär att försäljningen av dessa fastigheter ger en ökning av energianvändningen per kvm.

Locum har identifierat sex områden att arbeta med för att nå målet om minskad energianvändning.

1. Driftåtgärder

Driften av en byggnad har stor påverkan på byggnadens energianvändning. Det finns stor potential att spara energi genom åtgärder som driften kan utföra. Det handlar om att säkerställa att byggnaderna värms och kyls på ett optimalt sätt, men det handlar också om att aktivt arbeta med med hyresgästens energianvändning.

⁴ Areal av samtliga våningsplan, vindsplan och källarplan för temperaturreglerade utrymmen, avsedda att värmas till mer än 10 °C, som begränsas av klimatskärmens insida. Area som upptas av innerväggar, öppningar för trappa, schakt och dyligt, inräknas. Area för garage, inom byggnaden i bostadshus eller annan lokalbyggnad än garage, inräknas inte.

I arbetet med driftåtgärder ingår också att upplysa om eventuella investeringar som behöver göras för att effektivisera eller byta ut system och utrustningar.

2. Investeringsprojekt

Med investeringsprojekt avses större och mindre projekt som pågår i fastigheterna. Vid investeringsprojekt ska aspekten energieffektivisering tas med så att energieffektiv utrustning väljs. Vid systemval görs livscykelkostnadskalkyler (LCC) för att välja system med lägst kostnad över hela livslängden.

Även vid byggprojekt ingår att se över möjligheten att ta med energisparåtgärder, exempelvis möjligheten att tilläggsisolera och byta fönster i samband med att en lokal tomställs i ett projekt.

I befintliga byggnader har Locum mest potential att spara energi genom ventilationsåtgärder. Andra områden att effektivisera är bl a klimatskal och belysning.

3. Ny- och ombyggnationer

För att säkerställa energianvändningen vid nybyggnation använder Locum riktlinjer, miljöprogram och miljöklassningssystemet Miljöbyggnad.

Miljöbyggnad är ett svenskt miljöklassningssystem som bygger på svenska förutsättningar och krav. SLL och Locum har beslutat att certifiera större ny- och ombyggnationer enligt Miljöbyggnad nivå Guld respektive Silver.

Vid ny- och ombyggnationer ställer Locum krav på fastighetsenergin⁵ enligt Boverkets definitioner. I nuläget sätts inga specifika krav eller mål på verksamhetsenergin i ny- och ombyggnationer. Att verksamhetsenergin ökar i nybyggnation beror på att verksamheten ofta använder mer energiintensiv utrustning i de byggnaderna.

I nybyggnationer är generellt fastighetsenergin låg medan verksamhetsenergin är hög jämfört med befintliga fastigheter.

En uppskattning utifrån genomförda energiberäkningar i ett urval av Locums byggprojekt är gjorda för att tydliggöra fördelningen mellan fastighets- och verksamhetsenergi. Resultatet visar på att fastighetsenergin per kvadratmeter är ca 50 % lägre i nybyggnation jämfört med fastighetsenergin per kvadratmeter i befintligt bestånd. Motsvarande uppskattning för verksamhetsenergin visar att verksamhetsenergin per kvadratmeter är ca 45 % högre i nybyggnation jämfört med verksamhetsenergin per kvadratmeter i befintligt bestånd.

Det innebär att verksamhetsenergin är en viktig faktor för att nå det övergripande målet för energi.

4. Verksamhetsenergi i befintligt bestånd

Av Locums energianvändning i befintligt fastighetsbestånd uppskattas cirka 35 procent vara verksamhetsenergi. En utmaning i arbetet med att minska energianvändningen ligger i att sjukvården blir mer och mer teknikintensiv, vilket påverkar energianvändningen.

Locum kommer under 2018 att ta en mer aktiv roll i energieffektiviseringsarbetet och skapa incitament för minskad energianvändning. I arbetet med att minska

⁵ I byggnadens energianvändning ingår den energi för värme, varmvatten och ventilation som behöver tillföras en byggnad med hänsyn till den verksamhet som är avsedd att bedrivas i byggnaden.

energianvändningen fokuserar Locum på de kunder som är storanvändare. Under perioden utvecklas arbetet tillsammans med kund att identifiera och genomföra energisparåtgärder.

Gröna hyresavtal⁶ är ett sätt att tillsammans med vårdverksamheterna arbeta med att minska användningen av verksamhetsenergi. I avtalen ingår att Locums förvaltare tillsammans med kunderna jobbar aktivt med miljö och energi. Avtalen skapar tydliga incitament för minskad verksamhetsenergi.

Locum kommer att vidareutveckla processen för de gröna hyresavtalen i syfte om att bl.a. finna incitamentsmodeller som är kostnadseffektiva.

5. Kylanvändning i befintligt bestånd

Teknikintensiv och värmealstrande utrustning ökar inom sjukvården så även kraven på en god inomhusmiljö. Innan kyla installeras är det viktigt att s k passiva åtgärder utförs. Exempel på sådana åtgärder är solavskärmning, nyttjande av persienner/markiser och avlägsnande av värme från värmealstrande utrustning.

6. Fastighetsnära förnybar energi

För att nå målen om fastighetsnära förnyelsebar energi är det mest kostnadseffektiva att installera solceller i samband med nybyggnationer och vid omläggning av tak.

Utvecklingen av solceller och annan förnyelsebar energiproduktion går snabbt framåt och det är därför svårt att förutsäga den framtida potentialen. Locum kommer därför parallellt med byggande av solceller att bevaka utvecklingen av annan fastighetsnära förnyelsebar teknikutveckling i syfte att alltid välja den mest fördelaktiga.

För att minska energianvändningens klimatpåverkan har Locum identifierat tre åtgärdsområden att arbeta inom.

1. Klimatneutral fjärrvärme och fjärrkyla

Fjärrvärmens står för ca 90 % av Locums klimatpåverkan. Locum kan påverka genom att i första hand minska energianvändningen och i andra hand genom att skriva klimatneutrala avtal när så är möjligt.

2. Fossilbränslefria reservkraftsanläggningar

Alla Locums reservkraftsanläggningar⁷ drivs idag på diesel miljöklass 1. Här kommer Locum utreda möjligheten att minska utsläppen av föroreningar ifrån reservkraftsanläggningarna.

3. Klimatneutral el

Genom att Locum även fortsättningsvis bara upphandlar klimatneutral el innebär elen inte någon klimatpåverkan för Locum.

⁶ Gröna hyresavtal är framtaget av Sveriges kommuner och Landsting (SKL) i samarbete med fastighetsägare och hyresgästrepresentanter från sjukhusen, inom landstingen i Sverige. Ett grönt hyresavtal är ett verktyg i form av ett avtal som möjliggör struktur och skapar ett gemensamt synsätt för en hållbar lokalanvändning som gynnar bland annat klimatpåverkan på lång sikt. Locum har utvecklat ett eget avtal anpassat efter våra förutsättningar och har tecknat avtal med en första hyresgäst.

⁷ För reservkraftsanläggningarna på Huddinge - och Karolinska sjukhusområde, som överstiger 20 MW total installerad effekt, ska en årlig koldioxidrapport rapporteras. Det innebär att Locum idag klimatkompenserar för de två anläggningarna.

6 Material, produkter och avfall

Locum kommer att fortsätta arbetet med att förebygga avfall och öka materialåtervinningen, minska miljöpåverkan från drift- och städkemikalier samt bibehålla andelen godkända byggvaror. Vidare kommer Locum att tillsammans med SLL utarbeta en övergripande plan för att begränsa klimatpåverkan från byggprocessen.

Stockholms läns landsting är inne i en period med stora investeringar i landstingets vårdfastigheter. Bygg- och anläggningsprojekt står därför för en väsentlig del av landstingets miljöpåverkan under de kommande åren.

Miljöområdet material, produkter och avfall har en tydlig koppling till landstingets miljöprogram och miljömålen för landstingets fastigheter och anläggningar.

Utfall för 2016 samt mål för 2017-2030 för andel godkända byggvaror och sorteringsrad för byggavfall.

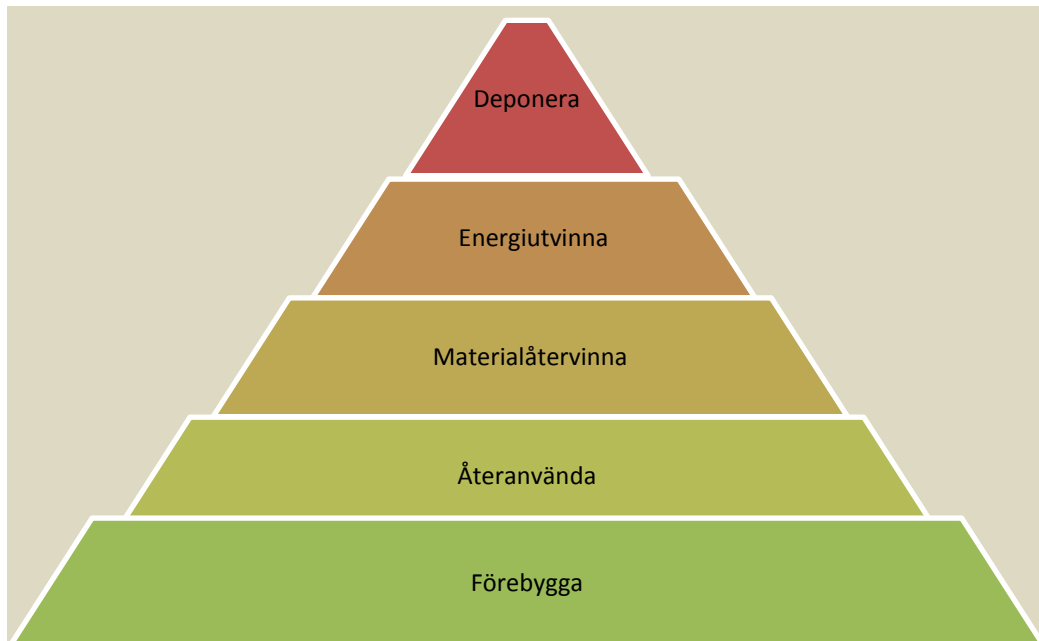
Områden	Utfall 2016	Mål 2017	Mål 2018	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2030
Godkända byggvaror (%)	96	≥95	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90
Sorteringsgrad för byggavfall (%)	93	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90

Det finns områden inom material, produkter och avfall som idag inte är målsatta inom SLL. Inom dessa områden påbörjas under perioden ett utvecklingsarbete för att ytterligare minska miljöpåverkan från landstingets fastigheter och anläggningar.

Byggvarubedömningens kriterier kommer att skärpas vilket för med sig att många av de byggvaror som idag klassas som *godkänd* kommer att klassas som en *icke godkänd* byggvara. Detta är anledningen till att målsättning för godkända byggvaror sänks.

6.1 Strategi för området material, produkter och avfall

Bilden nedan visar hur Locum kommer att arbeta med byggvaror, drift- och städ-kemikalier och avfall för att få till cirkulära flöden och på det sättet minska påverkan på miljön.

Strategier för att arbeta med material, produkter och avfall.

Förebygga - att arbeta förebyggande innebär att hitta alternativ till att bygga om, inte köper in eller använder mer byggvaror, drift- eller städkemikalier än vad som behövs. Det innebär också att de byggvaror som byggs in inte innehåller miljö- eller hälsofarliga ämnen.

Återanvända - de material och produkter som byggs in ska i möjligaste mån kunna återanvändas i ett senare skede.

Materialåtervinna – när det uppstår avfall sorteras det väl på plats för att så lite som möjligt ska gå till förbränning eller deponi (slutförvaring i marken).

Energiutvinna - den del av avfallet som inte går att materialåtervinna skickas till förbränning. Genom att bränna avfall i kraftvärmeverk tas energin som är lagrad i avfallet till vara på.

Deponera - den del av avfallet som inte går att materialåtervinna eller energiutvinna slutförvaras på ett säkert sätt i marken.

6.2 Åtgärder för att nå målen för området material, produkter och avfall

För att nå det strategiska målet om klimatneutralitet och att minimera vår negativa påverkan på miljö och hälsa inom området material, produkter och avfall har Locum identifierat fyra åtgärdsområden enligt strategin att i första hand förebygga avfall och sista hand deponera.

- **Använda godkända/rekommenderade byggvaror**

Locum har kommit långt inom området med att säkerställa att de byggvaror som byggs in i byggnader är godkända ur hälso- och miljösynpunkt. Locum kommer att fortsätta att arbeta aktivt för att bibehålla andelen material och produkter som bedöms som rekommenderade enligt Byggvarubedömningens⁸ kriterier.

- **Minska mängden och använda drift- och städkemikalier som är bra ur miljö- och hälsosynpunkt**

Locum har under lång tid arbetat med bl.a. utfasning och minskning av kemiska substanser som bedömts vara farliga för hälsa och miljö. Under perioden kommer Locum arbeta med att bibehålla det goda resultatet som har byggts upp under lång tid. Som stöd i arbetet används ett systemstödverktyg för registrering, bedömning och uppföljning av driftkemikalier.

Locum har implementerat kravställning gentemot de leverantörer som anlitas gällande utfasning och minskning av berörda substanser.

I drift- och städupphandlingar ställs höga miljökrav och kraven följs upp vid uppföljningsmöten.

- **Ersätta miljöfarliga köldmedia**

Locum arbetar löpande med att fasa ut miljöfarliga köldmedia.

Det är Locums driftentreprenörer som sköter om kylanläggningarna. Driftentreprenörerna följs systematiskt upp i syfte att minska de diffusa utsläppsmängderna av köldmedia.

- **Förbyggande av avfall, högkvalitativ materialåtervinning och begränsad klimatpåverkan i byggprocessen**

Idag arbetar Locum med materialåtervinning genom att sortera byggavfallet vid källan. Genom att ställa miljökrav i upphandlingar och i projektspecifika miljöprogram har Locum nått en hög sorteringsgrad. Sorteringsgraden mäts i antal ton och jämförs mot det osorterade avfallet.

Under perioden för SLLs miljöprogram 2017-2021 tar landstinget fram ett övergripande mål för att begränsa klimatpåverkan i bygg- och anläggningsprojekt. Locum kommer när det övergripande målet är satt välja ut mål och åtgärder att arbeta med för att minska Locums klimatpåverkan i byggprocessen och bidra till landstingets övergripande mål.

Locum kommer under samma period, utifrån landstingets övergripande anvisningar, identifiera mål och åtgärder att arbeta med för att förebygga avfall och öka materialåtervinningen i byggprojekt.

⁸ Byggvarubedömningen är ett verktyg som bedömer och tilhandahåller information om miljö- och hälsobedömda varor och påverkar produktutvecklingen mot en giftfri och god bebyggd miljö.

7 Sammanställning miljömål

Nedan anges delmål samt indikatorer för Locum. Det pågår utredningar som leds av SLL som skall resultera i målformuleringar och indikatorer vilket bidrar till att målvärden saknas.

SLL Miljöprogram 2017-2021	Locums Miljöplan 2017-2030	Ansvarig i ledningsgrupp	Redovisning och indikatorer
<p>Mål 1: År 2021 har landstingets utsläpp av växthusgaser minskat med minst 50 procent i jämförelse med år 2011 och med minst 75 procent jämfört med 1990.</p> <p>Riktlinje: I första hand väljer energi av förnybart ursprung vid tecknande av nya avtal om leveranser av elektricitet, fjärrvärme och fjärrkyla till egna fastigheter, samt elektricitet till kollektivtrafiken.</p>	<p>Klimatneutrala 2030</p> <p>Ersätta köldmedier som har hög global warming potential (GWP) med köldmedier som har lägre GWP.**</p> <p>Fortsätta installera solceller på sjukhusens tak med målet om att installera totalt 20 000 kvm solceller senast 2020.</p>	<p>Fastighetsdirektör</p> <p>Affärsutvecklingsdirektör</p> <p>Projektdirektör</p>	<p>Köldmedia, ton koldioxidkvalenter</p> <p>Fastighetsnära förnybar energiproduktion, MWh</p> <p>SLL Miljöprogram 2017-2021 Mål 12. Använd energi för värme, kyla, elektricitet, MWh</p> <p>Lokalyta, kvadratmeter A-temp</p> <p>Antal gröna hyresavtal</p> <p>Aktiviteter för energieffektivisering avser åtgärder för effektivare användning av verksamhetsenergin</p> <p>Emissionsfaktor för alla energislag</p> <p>Antal nyproduktionsprojekt nivå guld och antal ombyggnadsprojekt nivå silver</p> <p>Antal kvadratmeter solcellsyta</p> <p>SLL Miljöprogram 2017-2021 Mål 8: Drivmedelsförbrukning ifrån transporter av byggavfall i Huddinge per bränsleslag, liter</p>
<p>Mål 2: År 2021 arbetar landstinget systematiskt och effektivt med klimatanpassning.</p>		vVD	Delta i arbetet enligt tillämpningsanvisningar. Landstingsstyrelsen är uppgiftslämnare för detta mål men Locum behöver lämna in underlag dock är detta ännu inte specificerat.
<p>Mål 8: År 2021 sker landstingets transporter till 95 procent med förnybara drivmedel.</p>	<p>År 2018 sker Locums transporter till 80 % med förnybara drivmedel</p>	Projektdirektör	Drivmedelsförbrukning ifrån transporter av byggavfall i Huddinge per bränsleslag, liter

SLL Miljöprogram 2017-2021	Locums Miljöplan 2017-2030	Ansvarig i ledningsgrupp	Redovisning och indikatorer
		Affärsutvecklingsdirektör	Drivmedelsförbrukning ifrån transporter av hyresgästavfall per bränsleslag, liter (endast källsorterade fraktioner och omklassat avfall)
<p>Mål 11: År 2021 har klimatpåverkan från landstingets tjänsteresor minskat med 25 procent i jämförelse med år 2016.</p> <p>Riktlinje: Prioriterar resfria arbetssätt, liksom resor med tåg framför flyg.</p>	Vi ska minska vår klimatpåverkan ifrån tjänsteresor.	HR- och kommunikationsdirektör	Rapporterar aktiviteter för att prioritera resfria arbetssätt, liksom resor med tåg framför flyg.
<p>Mål 12: Verksamhets- och fastighetsenergi i landstingsägda fastigheter har minskat med 10 procent år 2021 och med 30 procent år 2030, i jämförelse med år 2011.</p> <p>Riktlinje: Ställer krav på energiprestanda vid nybyggnationer och större ombyggnationer.</p>	Vi ska minska energianvändningen med 10% till 2018 med basår 2011.	Fastighetsdirektör Projektdirektör	Använd energi för värme, kyla, elektricitet, MWh Lokalyta, kvadratmeter A-temp Antal gröna hyresavtal Aktiviteter för energieffektivisering avser åtgärder för effektivare användning av verksamhetsenergin Antal nyproduktionsprojekt nivå guld och antal ombyggnadsprojekt nivå silver
<p>Mål 13: Under programperioden har klimatpåverkan från byggprocessen i landstingets bygg- och anläggningsprojekt beaktats och begränsats.</p>		Projektdirektör	Bedrivs ett aktivt och systematiskt arbete för genomförande av planen (ja/nej). Beskrivning av systematiskt arbete hos berörda nämnder och bolag för genomförande av planen. Utfall av mål och åtgärder. Redovisning av resultat från årlig uppföljning uppföljning av pågående och avslutade projekt avseende mål och åtgärder i enlighet med plan.
<p>Mål 14: År 2021 har landstinget ökat materialåtervinningen i bygg- och anläggningsprojekt, samt genomfört åtgärder för att förebygga avfall.</p>	Säkerställa en sorteringsgrad om \geq 90 %.	Projektdirektör	Byggavfall totalt, ton och blandat byggavfall, ton Finns beslutade mål och åtgärder för ökad materialåtervinning (ja/nej). Omfattar ökad materialåtervinning för prioriterade fraktioner vid nybyggnations-, ombyggnations- respektive anläggningsprojekt som beställs av

SLL Miljöprogram 2017-2021	Locums Miljöplan 2017-2030	Ansvarig i ledningsgrupp	Redovisning och indikatorer
<p>Riktlinje: Främjar återanvändning av byggmaterial samt tillämpar Sveriges byggindustriers riktlinjer för sortering av avfall i bygg- och anläggningsprojekt.</p>			<p>Locum AB.</p> <p>Finns beslutade mål och åtgärder för avfallsförebyggande (ja/nej). Omfattar avfallsförebyggande insatser vid nybyggnations-, ombyggnations- respektive anläggningsprojekt som beställs av Locum AB.</p> <p>Bedrivs ett aktivt och systematiskt arbete för genomförande av åtgärder (ja/nej). Kvalitativ beskrivning av systematiskt arbete hos berörda nämnder och bolag för genomförande av beslutade åtgärder.</p> <p>Utfall av mål och åtgärder. Redovisning av resultat från årlig uppföljning av pågående och avslutade projekt avseende beslutade mål och åtgärder.</p>
<p>Mål 15: Landstinget bedömer material och produkter som används vid ny- och ombyggnation enligt Byggvarubedömningens kriterier och år 2021 är minst 90 procent accepterade eller rekommenderade.</p> <p>År 2021 ska 90 % av material och produkter vara bedömda.</p>	<p>Andel godkända byggvaror ska vara ≥ 90 %.</p>	<p>Projektdirektör</p>	<p>Antal accepterade, rekommenderade och ej godkända (undviks) material och produkter</p> <p>Antal bedömda material och produkter av totalt antal material och produkter</p> <p>Antal nyproduktionsprojekt nivå guld och antal ombyggnadsprojekt nivå silver</p>
<p>Riktlinje: Inte använder kemiska produkter som medför en risk för hälsa och miljö, enligt Stockholms läns landstings utfasningslista.</p>	<p>Minska mängden och använda drift- och städkemikalier som är bra ur miljö- och hälsosynpunkt.</p>	<p>Fastighetsdirektör</p>	<p>Använd mängd miljö- och hälsofarliga kemikalier (kg alternativt liter)</p>
<p>Riktlinje: Säkerställer att verksamheterna arbetar resurseffektivt genom att och effektivisera materialförbrukningen och främja återanvändning av möbler och IT-utrustning och återvinna patientmat, förpackningar, tidningar, elavfall, farligt avfall</p>		<p>Fastighetsdirektör</p>	<p>Matavfall, plast, metall, glas, tidningar och returpapper, wellpapp och kartong, elavfall, batterier, ljuskällor, vitvaror, brännbart hushållsavfall, grovavfall, kg</p>

SLL Miljöprogram 2017-2021	Locums Miljöplan 2017-2030	Ansvarig i ledningsgrupp	Redovisning och indikatorer
<p>och andra väsentliga fraktioner. Riktlinje: Säkerställer att logistik och utrymmen för avfallshandling är ändamålsenliga genom att ställa krav på effektiva återvinningssystem i samband med upphandling av avfallsentreprenörer.</p>			
<p>Riktlinje: Säkerställer att verksamheterna arbetar resurseffektivt genom att och effektivisera materialförbrukningen o främja återanvändning av möbler och IT-utrustning och återvinna patientmat, förpackningar, tidningar, elavfall, farligt avfall och andra väsentliga fraktioner.</p> <p>Riktlinje: Säkerställer att logistik och utrymmen för avfallshandling är ändamålsenliga genom att ställa krav på effektiva återvinningssystem i samband med upphandling av avfallsentreprenörer.</p>		HR- och kommunikationsdirektör	Gäller Locums egna avfallshandling på lokalkontor och huvudkontor.
<p>Riktlinje: Väljer i första hand ekologiskt kaffe, och te samt ekologisk eller lokalproducerad frukt till anställda vid inköp och vid representation.</p>		HR- och kommunikationsdirektör	Inköp totalt kaffe, te, frukt, SEK och inköp kaffe, te, frukt ekologiskt, SEK (OBS! endast egna inköp).
<p>Stockholms läns landstings plan för hållbar upphandling.</p>		Affärsutvecklingsdirektör	<p>Bedrivs ett aktivt och systematiskt arbete för genomförande av planen (ja/nej). Inklusivt en beskrivning av systematiskt arbete hos berörda nämnder och bolag för genomförande av planen.</p> <p>Resultat från genomförande av plan. Redovisning av resultat från uppföljning av genomförandet av mål och åtgärder i plan för hållbar upphandling.</p>